

Horhor Medresesinin Harabeleri Âdeta Dile Gelmişti

Derken kaleye vardık. Şimdi Horhor'dayız. Etrafa bakıyorum. Gördüğüm manzara tek kelime ile bir harabezâr... Rus istilâsında, Ermeniler Van şehrini yakıp yıkarken burayı da harap etmişlerdi. Bir hazan esmiş, ortalığı tarumar etmişti. Her şeyde ve her yerde bir perişaniyet vardı. Her yerden ve her şeyden sanki "Ah.. Of.. Of.." sesleri yükseliyordu. Arkadaşların yüzlerine bakıyorum. Yol boyunca yüzlerinde kaynaşan sevinç ve sürür pırıltılan uçmuş, yerlerini elem ve keder rüzgârlarına bırakmıştı. Şimdi, ortalıkta derin ve hazin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Herkes kendi iç dünyasına çekilmişti. Ben ise, Horhor'un kalıntılarını seyre koyuldum.

İçimde tarifsiz bir hicran duygusu, şu mısraları tahattur ettirdi:

*"Vardım ki bağ ağlar, bağban ağlar,
Sünbüller perişan, güller kan ağlar.
Şeyda bülbül terk edeli bu bağı..."*

Horhor Medresesi sanki bütün medreseler namına lisan-ı haliyle şöyle haykırıyordu:

"Anadolu'da yaşayan herkesin buralara kadar gelip yerleşmesine vesile olan Malazgirt kahramanı büyük Sultan Alparslan'ı terbiye eden Sarı Hocaları biz yetiştirmedik mi? Şeyh Edebalı, Osmanlı İmparatorluğu'nun çekirdeğini bizim bahçemizde ekmedi mi?"

"Asırlara ve kıtalara hükmeden Hüdavendigârlar, Bayezidler, Fatihler, Yavuzlar hep bizim meyvelerimiz değil miydi?"

"Sultan-ı Enbiyâ Hz. Muhammed'in (S.A.V.) medih ve senasına mazhar olan, çağ açıp, çağ kapayan şanlı hükümdar Fatih Sultan Mehmed Han meş'alesini bizden yakmadı mı? İlim ve irfanını, şecaat ve hamiyetini bizden almadı mı?"

*"Selçuklu'yu Osmanlı'yı '**Büyük ve Muzaffer**' kılan, gittikleri her yerde kurmuş oldukları o muazzam külliyeler değil miydi?"*

"Osmanlı'yı Endonezya'dan Java Adaları'ndan tâ Viyana kapılarına, tâ Atlas Okyanusu'na kadar hâkim kılan, bizim nakşettiğiniz o heybetli ve şehametli cihad ruhu değil miydi?"

"Başlarındaki sultanlarına dahi İslâm adaletini hakkıyla tatbikten zerre kadar çekinmeyen Zembilliler, Hızırbeyler, İbn-i Kemaller, Ebû Suudlar bizim

meyvelerimiz değil miydi?"

"Asırlar boyu koyu bir cehalet ve zulüm içinde yolunu şaşırılmış Avrupa'nın, o zifiri karanlıklarını Endülüs'teki, Sicilya'daki İslâm medreseleri projektörler gibi delip dağıtmadı mı?"

"Engizisyon mahkemelerine son verdiren Galileleri idam sehparlarından kurtaran, Hristiyanlık taassubunu bertaraf ederek ilim ve medeniyet yolunu açan biz değil miydik?"

"İstiklâl Harbi'nin sarıklı kahramanlarını, Bediüzzamanları, Âkifleri,.. biz yetiştirmedik mi?"

Ben de bütün ruh-u canımla Horhor medresesini tasdik ettim ve **"evet"** dedim. **"Gerçeği ifade ettiniz.** Yolları size uğrayanlar kapılarınızdan hep ilim, irfan yüklü olarak çıktılar. Onları faziletle, güzel ahlâkla, vatan sevgisiyle teçhiz ettiniz, tezyin ettiniz. Çünkü, sizin çarşınızda ilim, marifet, şecaat, hamiyet, samimiyet, vatanperverlik, uhuvvet, hâsılı daha nice âli seciyeler vardı. Âlem-i İslâm'ın güneşleri olan Şah-ı Geylânîler, Şâzelîler, Gazalîler, Razîler, Akşemseddinler ve daha niceleri sizden aldıkları âli seciyelerle bütün insanlık âlemine ışık saçtılar, cihanı cilâlandırıdılar. Yolu sizden geçen en son ilim ve irfan güneşi, Bediüzzaman oldu."

"Ama maalesef sonunda, Ermenilerin Rusların zulmüne uğradınız. Yakıldınız, yıkıldınız. Böyle harabeye döndünüz. Siz bize asırlar boyunca sahip çıktığınız halde biz size sahip çıkamadık. Zalimlerin ve hainlerin tasallutundan sizi muhafaza edemedik. Sizin gidişinizle müthiş devrilişler, hazin çöküşler devri başladı. Şimdi yaralısınız, hicranlısınız, kederlere bürünmüşsünüz. Eskiden gül biten bahçelerinizde artık sadece dikenler bitmede. Eskiden bülbül öten köşelerinizde, şimdi meş'um baykuşlar ötmeye. Eskiden gölgelerinde asude ömürler sürülen ve meyveleriyle beslenen Tuba ağaçlarından şimdi hiçbir eser kalmadı. Bu halinizden en az biz de sizin kadar muzdaribiz, mükedderiz. Fakat ümitsiz de değiliz. Rahmet-i İlâhiyye'den bekliyoruz ki, Anadolu'nun her köşesinde ilim irfan yuvaları yeniden ihya edilecek, şanlı ecdadına layık bir şuurla yoğrulmuş evlatlar yetişecek ve bu millet izni ilâhî ile seviye-i irfanına yeniden kavuşacaktır. Tarihine, inancına, örfüne yine bağlı olacak, birlik ve beraberliğin idraki içinde tarihindeki şan ve şerefine yeniden yükselecek ve **"Şu istikbâl inkılabı içinde en yüksek gür sadâ İslâm'ın sadâsı olacaktır."** Evet, hiç şüphesiz istikbâl, **"Devr-i Nûr ve Devr-i Saadettir."**

Yıkık medrese, hayalimi apayrı âlemlere götürmüştü. Saatime baktım. Öğle yaklaşmıştı. Namaz hazırlığına başladık. Abdest almak ve şehrin harabesini yakından görmek için taşları dökülmüş eski bir çeşmeye doğru gittim. Aramızdan bir genç az ötedeki yıkık şerefeli minarelerden birine çıktı, yanık sesiyle bir ezan okudu. Bu ses bizi orada şehid düşen sayısız mâsumların ruhlarıyla bütünleştirdi. Bir cezbe-i

lâhuti ile mahzun gönüllerimizi te'siri altına aldı ve gözlerimizden hüzün damlaları akıttı. Asırlarca, şimdi virane olan bu şehrin minarelerinden şu gökkubeye, oradan da arş-ı a'lâya nice ezan sesleri yükselmişti...